

CÔNG TÁC XÃ HỘI – NGHỀ CỦA LÒNG NHÂN ÁI

ThS. Phan Minh Chí ()*

Từ lâu người Việt đã xem những người làm Công tác xã hội (CTXH) là những người có tấm lòng nhân ái. Thực tế, nghề CTXH cung cấp cho những người yếu thế trong xã hội (người nghèo, người có hoàn cảnh đặc biệt, người khuyết tật, người ốm yếu, trẻ em, phụ nữ bị bạo hành, người nhiễm HIV, người bị tổn thương tâm lý...) những dịch vụ chăm sóc, bảo vệ tốt nhất, giúp họ vượt qua khủng hoảng tinh thần, những sang chấn tâm lý, những kỳ thị xã hội để hòa nhập vào cộng đồng.

Sứ mạng của nghề là nỗ lực hành động nhằm giảm thiểu sự bất công, bất bình đẳng, những rào cản, những kỳ thị trong xã hội. Tiến trình CTXH tập trung phát hiện những mối quan tâm của con người (công việc, thu nhập, tình cảm...); xác định nhu cầu của con người (com ăn, áo mặc, nơi ở, sự an toàn...); xác định các nguồn lực bên trong và bên ngoài của con người (sức khỏe, trí tuệ, năng khiếu, sự hỗ trợ của gia đình, chính quyền...). Trên cơ sở những nguồn lực đó, người làm CTXH sẽ xây dựng chiến lược để giúp những người có nhu cầu đạt được những mục tiêu.

Ở Việt Nam, hiện nay có rất nhiều tổ chức thực hiện CTXH như trại trẻ mồ côi, trung tâm bảo trợ xã hội, các phòng khám và phục hồi chức năng cho trẻ khuyết tật, các trung tâm tham vấn tâm lý cho phụ nữ, trẻ em... Mục tiêu của các tổ chức này là nhằm bảo đảm cho những người yếu thế trong xã hội được nuôi dưỡng và giáo dục, được bảo vệ chống lại những bạo lực, được hưởng những quyền con người mà họ xứng đáng được hưởng. Ở những trung tâm này, người làm việc, chăm sóc trực tiếp cho những người yếu thế là các nhân viên xã hội đang công tác tại trung tâm hoặc là những cộng tác viên.

Trong nghề CTXH, mối quan hệ giữa người làm nghề với những người yếu thế được gọi là mối quan hệ giữa nhân viên xã hội với thân chủ chứ không phải là nhân viên phục vụ với khách hàng đơn thuần. Vai trò của nhân viên xã hội là hỗ trợ cho những thân chủ của mình tìm thấy được động lực từ cuộc sống để vượt qua mọi đau khổ, tổn thương. Khác với việc làm từ thiện, nghề CTXH giúp người yếu thế một cách sâu sắc hơn và lâu dài hơn.

Nghề CTXH là một nghề rất coi trọng nhân quyền. Nhân viên xã hội trợ giúp cho tất cả mọi người có nhu cầu cần trợ giúp, không loại trừ bất kỳ ai; không

(*) *Giảng viên Khoa Đại cương, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh*

phân biệt hoàn cảnh, gia thế, tuổi tác, giới tính, dân tộc, vùng miền; tôn trọng sự chọn lựa, quyết định của thân chủ nếu lựa chọn, quyết định đó hợp lý và không làm tổn thương người khác. Nhân viên xã hội cũng là những người được đào tạo để tìm ra được những thế mạnh của thân chủ mình, dùng thế mạnh đó làm động lực kéo thân chủ ra khỏi những khó khăn cuộc sống. Ví dụ như ở trung tâm nuôi dưỡng trẻ khuyết tật, trẻ em mồ côi, các em được phát hiện ra những năng khiếu bẩm sinh như âm nhạc, mỹ thuật... và được trung tâm chú trọng phát triển những năng khiếu đó như một cách để các em hòa nhập cuộc sống và cũng có thể trở thành nghề nghiệp tương lai của các em. Hay như ở các trung tâm tham vấn tâm lý cho những phụ nữ bị bắt cóc, buôn bán được tìm thấy trở về, họ sẽ được lựa chọn một ngành nghề thích hợp với bản thân để học và phát triển sau khi ổn định tâm lý...

Người làm nghề CTXH phải là một người thực sự có tâm lòng nhân ái. Để làm tốt nghề CTXH, nhân viên xã hội phải là một người thực sự là một người nhân hậu, có trách nhiệm với thân chủ, có đạo đức và đam mê với nghề. “Người làm công tác xã hội phải hiểu văn hóa và chức năng của nó trong cách ứng xử của con người và xã hội, và thừa nhận ưu điểm hiện hữu trong tất cả các nền văn hóa. Người làm công tác xã hội phải có một kiến thức căn bản về văn hóa của khách hàng và phải có khả năng chứng tỏ năng lực đó trong những dịch vụ nhạy cảm đối với văn hóa của khách hàng và với sự khác biệt của các nhóm người và các nhóm văn hóa. Người làm công tác xã hội phải tìm cách hiểu và học hỏi về bản chất của tính đa dạng của xã hội và tình trạng áp bức về màu da, chủng tộc, giới tính, tính dục và tuổi tác, tật nguyền về tâm lý hay thể chất” (trích từ Bản Quy điều đạo đức của NASW – Hội những người làm CTXH quốc gia Mỹ).

Khi chọn làm nghề CTXH, nhân viên xã hội hầu hết hiểu rằng mình đang đi trên một con đường đầy chông gai, phải đối mặt rất nhiều khó khăn vì thân chủ của họ là những người có hoàn cảnh rất đặc biệt và tính cách họ không hề dễ chịu vì phải trải qua nhiều khó khăn trong cuộc sống. Nhưng họ vẫn chọn vì biết rằng nhờ những đóng góp của họ, cuộc sống của những thân chủ sẽ trở nên tốt hơn, xã hội sẽ trở nên tốt hơn. Họ dần thân, đón nhận mọi thử thách và vỡ òa sung sướng khi một thân chủ đã gây dựng lại cuộc đời nhờ bàn tay, công sức của họ.

Ở Việt Nam hiện nay, người chọn làm nghề CTXH ngày càng nhiều thêm, họ hoạt động trên nhiều lĩnh vực, trong nhiều tổ chức khác nhau. Họ có thể là những người được đào tạo bài bản qua trường lớp, cũng có thể là những người chỉ làm việc bán chuyên nghiệp dựa vào kinh nghiệm và trải nghiệm bản thân. Họ có

thể chưa được hưởng một mức lương hay trợ cấp tương xứng với những đóng góp của mình. Tuy nhiên, phần đông họ một khi đã chọn đi theo nghề này đều đã thực hiện rất tốt đạo đức nghề nghiệp của nghề CTXH dù ở nước ta chưa có những quy định đạo đức cụ thể cho người làm CTXH.

Nghề CTXH hướng con người tới một xã hội công bằng và dân chủ hơn. Chủ trương của nước ta là xóa đói giảm nghèo; giảm khoảng cách chênh lệch giàu nghèo giữa các địa phương trong cả nước; đảm bảo mọi người được hưởng các quyền cơ bản như nhau... nên đã xuất hiện những Dự án phát triển cộng đồng, Dự án hỗ trợ người yếu thế, Dự án nâng cao kỹ năng sống cho thanh thiếu niên khuyết tật... mà các nhân viên xã hội đang theo đuổi. Vì mục tiêu xã hội công bằng và dân chủ, các nhân viên xã hội ra sức giúp đỡ những thân phận yếu thế, giúp họ tiếp cận thông tin, tìm kiếm những cơ hội việc làm, phát triển nghề nghiệp, nâng cao chất lượng cuộc sống, vượt qua bệnh tật, vượt qua bất ổn tâm lý để sống như những người bình thường khác.

Một nhân viên xã hội luôn là một người biết cách giữ những bí mật. Mỗi thân chủ là một cuộc đời, một hoàn cảnh, một số phận khác nhau mà khi tiếp xúc, khi chia sẻ nhân viên xã hội phải giữ hoàn toàn bí mật về thân phận của họ. Một người phụ nữ bị bạo hành, bị buôn bán, bị xâm hại tình dục luôn có một quá khứ ám ảnh, họ không muốn nhắc lại hoặc bị nhắc lại; một em bé bị ba mẹ bỏ rơi, ba mẹ ly hôn hoặc chứng kiến cảnh bạo hành trong gia đình luôn có những sang chấn tâm lý mà rất nhiều năm sau tâm hồn bé bỏng ấy mới lành lặn trở lại... đó là những bí mật cần được và phải được giữ gìn. Khi đã chọn nghề CTXH, nhân viên xã hội nhất thiết phải là những người kín tiếng.

Nói tóm lại, nghề CTXH đã góp một phần rất lớn trong việc thực hiện an sinh xã hội, rút ngắn khoảng cách giàu nghèo, giúp xã hội phát triển bền vững. Nhân viên xã hội là những người hy sinh thầm lặng để nâng đỡ cuộc sống của những người bất hạnh, những người yếu thế... Để xã hội ngày càng dân chủ, công bằng, để cuộc sống người dân phồn vinh, thịnh vượng, đã đến lúc chúng ta phải phát triển CTXH trở thành một ngành nghề chuyên nghiệp, được chính danh và được xã hội tôn vinh. Đây cũng là cách thức để mọi người biết thêm và yêu thêm nghề này, nghề của những tấm lòng nhân ái./.